

**ПЛУРАЛИЗМЪТ НА ГЛЕДНИТЕ ТОЧКИ
В ПРЕДАВАНЕТО «ДЕКОНСТРУКЦИЯ»
НА ПРОГРАМА «ХОРИЗОНТ» НА БЪЛГАРСКОТО НАЦИОНАЛНО РАДИО**

Обект на фокусираното наблюдение бяха осем издания на седмичното авторско предаване на журналиста Петър Волгин, излъчени по програма «Хоризонт» на БНР в периода 04.10.2013 г. – 23.11.2013 г.

I. РАЗПОРЕДБИТЕ НА ЗРТ:

Чл. 6, ал. 3, т. 6 визира националните обществени доставчици на медийни услуги БНТ и БНР, които следва да отразяват различните идеи и убеждения в обществото чрез **плурализъм на гледните точки** във всяко от новинарските и актуално-публицистичните предавания с политическа и икономическа тематика. В конкретния случай е взет предвид **медийният плурализъм**, дефиниран като основната предпоставка за реализирането на правото на информация. Тази законовата разпоредба не определя необходимостта от спазването на изискването за плурализъм във всяко издание на отделните предавания от цялостната програма, разгледана като съвкупност от всички нейни компоненти. Както е записано и в Решение на СЕМ № 15-00-23/11.01.2002 г. **«една тема може да бъде разгърната в няколко издания на дадено предаване. Плурализъмът на гледните точки трябва да бъде разглеждан като процес, обхващащ изданията на дадено предаване, които развиват дадена тема».**

Доказана от практиката истина е, че разнообразието на медиите е свързано и с високата информираност на техните аудитории и, по този начин, с укрепването и необратимостта на демократичните процеси, основани на информирания избор. Тъкмо това определя особената значимост на медийния плурализъм за общества в преход, каквото продължава да бъде и българското.

Чл. 17, ал. 2 разширява правната рамка на извършеното наблюдение, доколкото също засяга съдържанието на медийните услуги, като задължава доставчиците да не допускат създаването или предоставянето за разпространение на предавания, в нарушение на принципите на **чл. 10** и **предавания, внушаващи национална, политическа, етническа, религиозна и расова нетърпимост.**

Чл. 11 ал. 1 пък е категоричен, че **«всяко мнение може да бъде изразявано свободно в медийните услуги!»**

Чл. 5, ал. 1 и ал. 2, от своя страна, гарантират независимостта на доставчиците на медийни услуги и на тяхната дейност от политическа и икономическа намеса, като не допускат цензурирането на медийни услуги под каквато и да е форма. Тъкмо поради това СЕМ няма правомощия да се намесва в редакционното съдържание на предаванията и да изисква от авторите и водещите да не коментират определени теми или да не използват определен стил и език.

Чл. 20, ал. 2 задължава Съвета за електронни медии, при осъществяване на своята дейност, да се ръководи от интересите на обществото, като **защитава свободата и плурализма на словото и информацията** и независимостта на доставчиците на медийни услуги.

Това е изходната позиция на наблюдението, проведено с разбирането, че медиите допринасят за пълнотата и точността на информацията, когато:

- Отражават различията в обществото;
- Представят различни възгледи и гледни точки;
- Предлагат широк спектър програми и услуги

Проведен е т. нар. **вътрешен** или **съдържателен мониторинг**, чиято същност е в степента на разнообразие на съдържанието, предоставяно от доставчика в рамките на отделна негова програма, в конкретния случай – програма «Хоризонт». Тъкмо то е обект на наблюдението и анализа на предоставените резултати.

II. РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО:

«**ДЕКОНСТРУКЦИЯ**» е седмичното авторско актуално-публицистично предаване на журналиста Петър Волгин, който работи в постоянен екип с редактора Божан Петров и звукорежисьора Георги Бангиев, както и с Калина Андролова, която има свой редовен авторски коментар.

Въпреки заглавието си, предаването има своя стройна и стриктно спазвана конструкция, като първият час е за встъпителния коментар на водещия по предварително анонсирана тема, следван от разговор с поканените в студиото събеседници. Вторият час е предоставен на аудиторията, която взема отношение по изказаните мнения пряко по телефона, чрез SKYPE, или на страницата на предаването във FACEBOOK, като тук се вменват и коментарите на Калина Андролова и Божан Петров. Предаването е замислено като вид интелектуална игра, която, чрез провокацията към аудиторията, търси ключ към нейното активизиране и прякото ѝ участие в разгърнатата в ефира дискусия. Още повече, с понятието «деконструкция» на съвременния френски философ, литературен, културен и политически теоретик Жак Дерида се обозначава процесът, посредством който писмените и устните форми на изразяване започват да променят и задълбочават своите значения.

Резултатите от проведеното наблюдение по отношение на засегнатата тематика и участниците по представителство, са организирани в табличен вид, както следва:

ДАТА	ТЕМА	УЧАСТНИЦИ ПО ПРЕДСТАВИТЕЛСТВО		
		политически субекти	експерти	Общественици, журналисти, граждани

05.10.	«Вот на недоверие към правителството» – защо се засилва тоталното недоверие към всичко и към всички? Дали това е някаква «сбърканост» в българския характер или, напротив, има съвсем обективни причини – неща, които могат да бъдат видяни и разбрани и които ни карат да не вярваме на всеки, който се обяви, че честно, почтено и абсолютно безкористно се грижи за благо на народа?			<p>Копринка Червенкова – гл. редактор на вестник «КУЛТУРА»;</p> <p>Иван Бакалов – «E-vestnik»;</p> <p>Граждани – 10 души</p>
12.10.	«Европейските фондове» – решаващото значение на европейските средства за развитието на страната. Как се разходват тези средства? Използват ли се за доброто на България или, напротив, за доброто на определени бизнесмени или структури, които са близки до властта? Благословия или проклятие за България са евросубсидиите, не подхранват ли те и без това силното ниво на корупцията у нас?	Зинаида Златанова – вицепремиер по еврофондовете и министър на правосъдието		Граждани – 13 души
ДАТА	ТЕМА	УЧАСТНИЦИ ПО ПРЕДСТАВИТЕЛСТВО		
		политически субекти	експерти	общественици, журналисти, граждани
19.10	«Параметрите на Бюджет 2014» – как управляващите виждат живота на държавата през следващата година? Как виждат нейното развитие, живота на хората? Какво ни казват управляващите, когато залагат в бюджета едни или други показатели? Как ще спомогне бюджетът за преодоляването на все по-засилващото се социално неравенство? Може ли да има демокрация при такова силно разгърнато социално неравенство?			<p>Д-р Константин Тренчев – лидер на КТ «Подкрепа»;</p> <p>Пламен Димитров – лидер на КНСБ;</p> <p>Граждани – 9 души</p>

26.10.	«Бежанската вълна» – заплаха ли е тя за националната ни сигурност и, ако да, с какви точно свои аспекти? Как ще реагира правителството? Как ще реагират политическите партии и, най-важното, как реагираме ние, като общество? Какво мислим, какви са нашите представи, готови ли сме да приемем тези хора или напротив, отнасяме се с опасение, с подозрение, със страх пред едни непознати хора?		Проф. Димитър Йончев – експерт по нац. сигурност; Бойко Ноев – дипломат, бивш министър на отбраната;	Граждани – 11 души
02.11.	«Актуалната политическа ситуация в страната» – извън това, което е модерно, което е политически коректно, което е задавано като препоръчителен тон... «Без да се страхуваме от истината!»		Д-р Николай Михайлов – психолог, бивш политик;	Граждани – 8 души
ДАТА	ТЕМА	УЧАСТНИЦИ ПО ПРЕДСТАВИТЕЛСТВО		
		политически субекти	експерти	общественици, журналисти, граждани
09.11.	«Проблемът с бежанците» – как се отразява на живота в България, на начина, по който ние – българите, възприемаме себе си и различните, как с отразява върху политическата ни система – активизират ли се страховете на хората? Как това, което става около нас, в Близкия Изток, в арабския свят, влияе върху България и поставя ли на изпитание българската толерантност?		Д-р Бойко Маринков – н. с. в Инст. по Балканистика на БАН; Проф. Владимир Чуков – арабист	Граждани – 13 души
16.11.	«Митингите в столицата и Пловдив и всичко, което се случва в страната» – бутафорията и подмяната. Опитът на ПР агенции да опаковат това, което наричат «морална революция».			Копринка Червенкова – гл. редактор на вестник «КУЛТУРА»; Граждани – 8 души и участници в митингите.

23.11.	«Омразата, недоверието и чувството на неприязън в българското общество» – страховете, които активира нарастналата бежанска вълна. Защо в България нараства омразата, кои среди имат изгода от това и, най-важното – как може да бъде преодоляно всичко това?			<p>Анжел Вагенщайн – писател и сценарист;</p> <p>Руслан Трат – председател на Форум за арабска култура;</p> <p>Граждани – 10 души</p>
---------------	--	--	--	--

III. АНАЛИЗ НА РЕЗУЛТАТИТЕ:

Наблюдението на актуално-публицистичното предаване на програма «Хоризонт» на БНР – «Деконструкция» имаше за цел да установи наличието или отсъствието на плурализъм по отношение на:

- **съдържателно ниво** – многообразие и значимост в подбора на темите;
- **тематичната скала** – развитие в тематични линии и сюжети и
- **представителство на гледните точки** – подбор на събеседници, участници и гости

Както личи от приведените резултати, всяко едно от наблюдаваните през периода издания е посветено на актуална за отминаващата седмица вътрешнополитическа тема. При събеседниците е налице относителен паритет между участвалите експерти (5 души) и обществените и журналистите (6 души). Откроява се участието на Копринка Червенкова в две от изданията на предаването, но те са достатъчно отдалечени във времето (05.10 – 16.11.), за да се прави извод, че не се търси разнообразяване и разширяване на авторския кръг. Единственият политик е вицепремиерът и министър на правосъдието Зинаида Златанова, която пък е в състава на изпълнителната власт в качеството си на експерт, а не на представител на определена партия. Прави впечатление значителният превес на броя на участвалите слушатели – 82 души, без да броим тези, които бяха анкетирани в рамките на преките включвания от митингите в София и Пловдив на 16 ноември.

Очевидно, осигурена е една широка представителност на общественото мнение, предполагаща наличието на различни гледни точки, мнения и становища по въпросите, които поставя на дневен ред съответната политическа седмица. Както приляга на национална програма от този тип, «Хоризонт» дава трибуна на едно предаване, което се придържа неизменно към регистрацията на общозначимите събития, като търси различния им прочит и анализ. В този смисъл, наблюдението установи, че в **композиционно и структурно отношение наблюдаваните предавания съответстват на изискването да отразяват различни идеи и убеждения в обществото чрез плурализъм на гледните точки като част от програмната линия на съответното предаване.** Нещо повече,

участието на аудиторията в пряк диалог за изразяване на мнения по различни, но свързани теми, също е знак за реализирано намерение за вътрешен плурализъм. На всеки събеседник се предоставя възможността не само да се включи с мнение по различни теми, но и да влезе в директен дебат със своите опоненти, включително да отреагира в движение с бърза реплика или допълнение и т.н. По този начин плурализмът се развива в реализацията и поднасянето на цялостната тематика във всяко едно от изданията на предаването и се обогатява гледната точка на аудиторията.

Във встъпителните коментари на водещия Петър Волгин, често прави впечатление типичния за него провокативен стил, в който набелязва опорните точки на предстоящите разговори. На 26.10.2013 г. например, тема на изданието бе бежанската вълна, но това не му попречи да изрази становище по злободневния проблем с окупацията на Софийския университет, с твърде крайни квалификации:

«Една перверзна симбиоза между парите на ГЕРБ и фанатизма на провалената десница роди поредната бутафорна картинка в центъра на столичния град, този път в Университета. Случващото се там от вчера е един священ съюз на Бай Ганьо, Полиграф Полиграфович, Йозеф Гьобелс и Андрей Жданов. Един священ съюз, сформиран в името на великата цел – да бъдат върнати на власт герберите, а ако може, покрай тях, в Парламента да се промуши и остатъчната десница...»

«...Какъв интелектуалец може да бъде онзи посредствен апаратчик от Костовата организация, който си въобразява, че е вицърковен професор, религиозен мислител и Торквемада на качеството...»

«...PR-ки с нулев умствен капацитет...»

«...Главните герои на настоящия български фалшив бунт са храненияци на чужди фондации, чиято основна цел е да ни налагат пазарно-фундаменталистките си догми...»

«...Днешната българска десница е едно изключително авторитарно образувание. Образувание, което възхвалява европейските ценности през деня, а в мокрите ѝ сънища през нощта най-често се явява Аугусто Пиночет. Или в краен случай – Бойко Борисов!»

Тези и други квалификации, очаквано, предизвикват недоволството на аудиторията както и реакцията на един от участниците в конкретния случай – бившия министър на отбраната Бойко Ноев. Той, от своя страна, прие с интерес и добронамерено възможността да дебатира със събеседници с различна от неговата политическа ориентация – проф. Димитър Йончев и самия водещ.

Ако се абстрахираме от съдържанието на коментара, доколкото разпоредбите на ЗРТ са категорични, че регулацията не може да има пряко отношение към производството на съдържание, уязвимо остава единствено професионалното поведение на водещия пред микрофона, по смисъла на чл. 17, ал. 2. От друга страна, обаче, в случая става дума за авторско предаване, в което той не изразява мнение от името на институцията, а лично от свое име се включва активно в гражданския дебат, в който се разчита на основните

комуникативни резултати и се ползва енергията на аудиторията. А тя винаги търси водещи, които са атрактивни като присъствие и реакция, дори да не са приети еднозначно от всички, но способни да генерират и доверие. А според **чл. 11, ал. 1** «всяко мнение може да бъде изразявано свободно в медийните услуги!». Разбира се, по коректния вариант би бил, ако още във въстъпителните си думи водещият обяви, че изразява лично мнение и становище по коментиранията тема, въпреки че законът не го задължава за това.

В този смисъл, **в наблюдавания период не бяха констатирани несъответствия с разпоредбите на ЗРТ**. Още повече, в тях не се третира въпросът с професионалните стандарти и етичните принципи в журналистическия творчески процес. Тъкмо поради това, със разбирането за определящото място на журналистите във формирането на обществените нагласи, сезирахме **Националния съвет по журналистическа етика**, тъй като нарушенията, за които СЕМ е редовно сигнализиран във връзка с наблюдаваното предаване, засягат текстове от Етичния кодекс на българската журналистика. Заседанието на Съвета е насрочено за 20 януари, след което, имаме уверението на г-жа Димитрана Александрова, председател на сдружението, ще бъдем своевременно информирани за тяхното становище.

Наблюдението откри следните

IV. ИЗВОДИ:

- **В композиционно и структурно отношение** предаването «Деконструкция» на програма «Хоризонт» на националния обществен доставчик на радиоуслуги – БНР е в съответствие с изискванията на **чл. 6, ал. 3, т. 6 от ЗРТ**. **Наблюдаваните издания отговарят на изискването да отразяват различни идеи и убеждения в обществото чрез плурализъм на гледните точки като част от програмната линия на съответното предаване.** Нещо повече, **участието на аудиторията в пряк диалог за изразяване на мнения по различни, но свързани теми, също е знак за реализирано намерение за вътрешен плурализъм;**
- **Спазени са основните професионални стандарти и принципи, залегнали в чл. 17, ал. 2,** който задължава доставчиците да не допускат създаването или предоставянето за разпространение на предавания, в нарушение на принципите на **чл. 10** и предавания, **внушаващи национална, политическа, етническа, религиозна и расова нетърпимост;**
- **Наблюдението поставя въпроса за професионалните параметри на поведението на водещия пред микрофона и отношението му към несъгласните с него слушатели.** Въпрос, чийто отговор трябва да се очертае в диалог с **Националния съвет по журналистическа етика**, доколкото става въпрос за нарушени текстове от Етичния кодекс на българските медии;

V. ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

В съответствие с разпоредбите на ЗРТ, в качеството си на национален обществен доставчик на радиоуслуги, БНР изпълнява отговорните си задължения – да информира своите аудитории по злободневните теми на деня и да им предоставя възможност да взимат отношение по важни въпроси на обществения живот.